

Tri izložbe u Konaku knjeginje Ljubice u Beogradu

Nikola Crnobrnja
Muzej grada Beograda
Beograd

U proteklih devet godina, koliko je obnovljeni Konak knjeginje Ljubice kao spomenični i muzeološki prostor dostupan javnosti, Muzej grada Beograda je u prikladno uređenim podrumskim prostorijama (Sala pod svodovima) do sada priredio veći broj zapaženih izložbi. Jednu do dve godišnje činile su gostujuće izložbe onih muzeja s kojima Muzej grada Beograda blisko saraduje (Istorijski muzej Varšave, Mestni muzej Ljubljane, Muzej grada Sarajeva, Muzej ugljarstva Senjski rudnik). Tri do četiri izložbe priređivala su pojedina odeljenja Muzeja grada Beograda, nudeći uglavnom tematske celine. Reč je o raznovrsnom kulturno-istorijskom materijalu vezanom uz istoriju Beograda, koji se samo povremeno, preko tematskih izložbi, izlaže javnosti jer Muzej grada Beograda nema rešeno pitanje zgrade.

KONSTANTIN JOVANOVIĆ ARHITEKTA (od 15. aprila do 15. juna 1988). Autor izložbe i kataloga: Milan Šćekić, kustos Muzeja grada Beograda.

Arhitekta Konstantin JOVANOVIĆ (1849–1923), sin prvog srpskog litografa i fotografa Anastasa Jovanovića, diplomu arhitekta stekao je na Politehnici u Cirihi 1870. godine. Pod uticajem čuvenog profesora, erudite, Gotfrida Sempera, i potom boravka u Italiji, gde je proučavao vrhunska graditeljska dela antike i renesanse, kao stvaralac opredeljuje se upravo za renesansni stil, koji je smatrao krajnjim dometom u arhitekturi. Njegova dela su brojna i raznovrsna. Projektovao je porodične i stambene zgrade, kao i javna i sakralna zdanja u Beču, Beogradu, Sofiji i drugima mestima. Publikovao je veći broj teorijskih rasprava.

Zaostavština arhitekta Konstantina Jovanovića čuva se u Odseku za urbanizam i arhitekturu Muzeja grada Beograda. Autor izložbe M. Šćekić izborom građe i dokumentacije ukazao je na ona graditeljska dela K. Jovanovića koja su izvedena u

Beogradu. Od 15 realizovanih projekata u razdoblju od 1885. do 1912. godine devet je preživelo ratna razaranja i kasnija rušenja. Reč je o objektima koji su nicali u Knez Mihajlovoj ulici i njenoj neposrednoj blizini, dakle u jezgru starog Beograda, koje je urbanističkim rešenjima E. Josimovića dobilo i nove mogućnosti.

O pojedinim delima K. Jovanovića pisano je u više navrata (Lj. Nikić, Lj. Babić, B. Nestorović, D. Đurić-Zamolo). Izostala je obrada njegove delatnosti u Beču i time uvid u celovitost jednog plodnog stvaraoča. Ipak, ono što je stvorio u Beogradu, u vremenskom rasponu od 1885. do 1912. godine, nosi pečat njegova ranog opredeljenja: renesansni eklektizam, kojem ostaje veran do kraja života.

Na izložbi je istaknuto više celina. Svakako, osnovna je ona celina koja obuhvata brojne skice, planove i fotografije izvedenih objekata u Beogradu (Narodna banka Srbije – 1889, Zadužbina Nikole Spasića – 1889. kao i više porodičnih monumentalnih zdanja, koja su danas u funkciji javnih objekata). U ovoj celini izloženi su i projekti javnih objekata koji nisu realizovani (Narodna skupština, projekat iz 1891–1892. godine, Centralna zgrada Pošte, telegrafa i telefona, oko 1900, Crkva Svetog Save iz 1898–1899. i zgrada Srpske kraljevske akademije u više varijanti). Preko jedne izložene fotografije projekta glavne fasade Narodnog sobranja u Sofiji, i jedne skice, posetilac je bio u prilici da se upozna s poznatim delom K. Jovanovića, koje je u Sofiji izvedeno 1884. godine.

Planovi i skice bili su izloženi na panel-pločama prekrivenim staklom, dakle na primeran način zaštićeni i za radoznalo oko krajnje dostupni.

Sledeći postavljeni koncept (život i delo) autor izložbe raspoloživim dokumentima i porodičnim fotografijama dao je kratak životopis arhitekta K. Jovanovića. Na ovaj blok vezuje se serija crteža i akvarela K. Jovanovića s motivima Beograda od 1870. do 1905. godine. Najčešći motiv na akvarelima su tadašnje beogradske džamije, panorama Beograda, Zemuna i drugi objekti. Pored ljupkosti talentovanog crtača i akvareliste posetilac je bio suočen s dokumentacionim vrednostima. U nešto manjem broju izloženi su crteži s motivima iz Italije koji potiču iz vremena studijskog boravka K. Jovanovića u Rimu i Italiji.

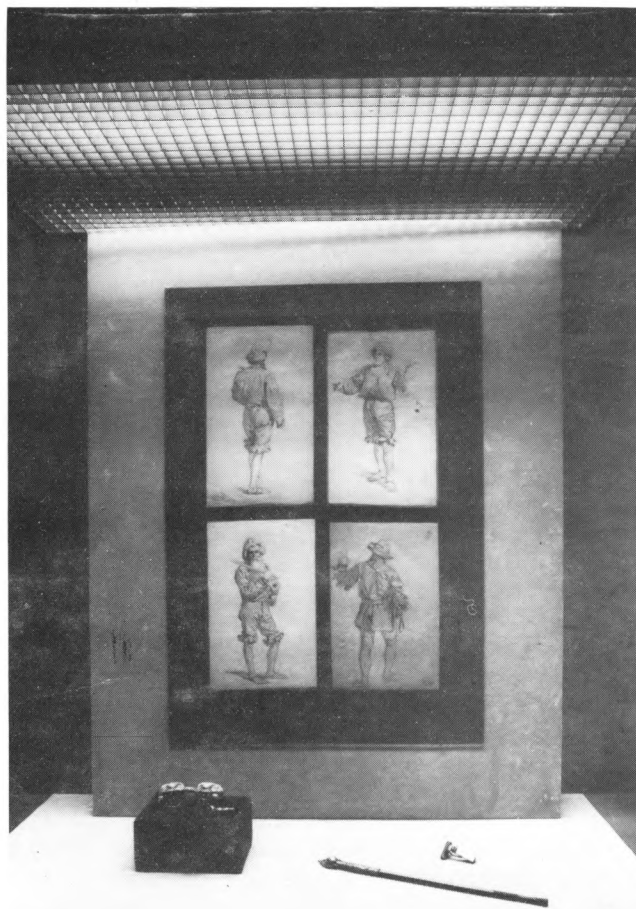
Izložbu je pratio pregledan, informativan i lepo uređen katalog (Muzej grada Beograda – Katalog izložbi 33, 1988).

PAJA JOVANOVIĆ – CRTEŽI (od 23. juna do 23. avgusta 1988). Autor izložbe i kataloga Slavica Stamenković, kustos Muzeja grada Beograda.

Umetničko delo slikara Paje JOVANOVIĆA (1859–1957) je veliko i dobro poznato. Njegove slike nalaze se u mnogim galerijskim i muzejskim zbirkama Evrope, Severne i Južne Amerike i Australije. Prvi je srpski slikar koji je stekao glas u Evropi krajem prošlog veka i nosilac je više likovnih priznanja toga vremena. Slikao je kompozicije s istorijskom i folklornom tematikom, ređe pejzaže, ikono-stase, te brojne portrete značajnih i manje poznatih ličnosti. Portretisao je belgijsku kraljicu Elizabetu, Mihajla Pupina, predsednika Freja, predsednika Tita i druge. Preko brojnih reprodukcija često izdanih (Seoba Srba, Proglašenje Zakonika cara Dušana, Kićenje neveste, Borba petlova i drugih), njegovo slikarsko delo tokom osam do devet decenija, koliko se već reprodukuje, uživa veliku popularnost. Predstavnik je, svakako najreprezentativniji, akademskog realizma, u kome »zanat i tematika stoje ispred i iznad slikarske problematike« (M. Kolarić).

Godine 1954. Paja Jovanović zaveštao je Muzeju grada Beograda veliku zbirku svojih radova. Pored umetničkih dela: slika, crteža, skica, studija i litografija njegovih najpoznatijih radova, legat sadrži lična dokumenta zaveštaoca, diplome, medalje i odlikovanja, rukopise, prepisku, fototeku većine dela kao i delove enterijera iz umetnikovog bečkog ateljea. Legat je prezentovan javnosti i nalazi se u Ulici maršala Tita 21 u Beogradu. Za izložbu priređenu u Sali pod svodovima u Konaku knjeginje Ljubice izdvojeno je i izloženo ovom prilikom 148 crteža iz legata Paje Jovanovića, nastalih u vremenskom rasponu od 1879. do 1949. godine.

Izloženi crteži u potpunosti reprezentuju tematski krug stvaraoca koji je delao punih 70 godina. Poštujući hronološki redosled, autor izložbe S. Stamenković je istakla, sasvim nenametljivo, tematske celine. Crteže istorijskih i folklornih motiva, kao pretekst Jovanovićeve poznate kompozicije (Seoba Srba, Osveta Kosova, Vilinska zemlja), okruživala je višebrojnima studijama detalja, skicama kostima, mačeva, opasača, oklopa, tipovima mamuza i sl., dakle svim onim elementima koji se sreću na slikama velikog majstora. Ovakvim grupisanjem autorka izložbe ukazala je na postupak i studijski pristup temama kojima se je P. Jovanović bavio. Ti segmenti bili su popraćeni u vitrinama izloženim etnografskim materijalom koji je sam slikar sakupljao na terenu u vreme bavljenja istorijskim i folklornim temama. Poznato je da se P. Jovanović počev od 1906. godine do kraja života bavio por-

Detalj s izložbe crteža Paje Jovanovića u Konaku knjeginje Ljubice u Beogradu

tretom i ostavio iza sebe ogroman broj platana i crteža. Ovom prilikom izloženo je oko 30 studija portreta u olovci, među kojima i portret predsednika Tita iz 1947. godine.

Izložbu je pratio katalog sa većim brojem reprodukcija (Muzej grada Beograda – Katalog izložbi 34, 1988).

SPORT U KULTURNOJ ISTORIJI BEOGRADA 1880–1940. (od 6. septembra do 10. oktobra 1988). Autor izložbe i kataloga Tatjana Korićanac, kustos Muzeja grada Beograda.

Na izložbi je prezentiran materijal iz zbirke Muzeja grada Beograda, koji se odnosi na razvoj sportskih aktivnosti u Beogradu krajem XIX i u prvoj polovini XX veka. Izbor od 140 eksponata sadrži i deo materijala koji je u vlasništvu drugih institucija (Narodni muzej Vršac, Muzej fizičke kulture SR Srbije) i privatnih lica u Beogradu.

Koncept izložbe realizovan je kroz sedam tematskih celina (I Telesno vaspitanje u školama, II

Uključivanje ženske omladine u sportske aktivnosti, III Sokolstvo u Beogradu, IV Ličnosti i događaji značajni za razvoj sporta u Beogradu, V Pravila igre i programi takmičenja sportskih društava, VI Izgradnja sportskih igrališta i objekata, i VII Sportska štampa u Beogradu). Predstavljani su počeci i razvoj sporta u najširem smislu, ali i njegova uloga i značaj u kontekstu kulturne istorije Beograda uopšte. Formiranje Srpskog olimpijskog komiteta 1910. godine, značajno kao sportski, predstavljalo je i kulturni događaj. Uključivanjem u olimpijski pokret Srbija i Beograd prihvatili su visoko moralna sportska načela oličena u olimpijskoj zakletvi. Za Srbiju toga vremena olimpizam je značio i korak u svet, i spremnost uvođenja novih sportskih disciplina. Osnivanje boračkih društava, koja su negovala tradiciju starih viteških igara, prihvatanje hazene, biciklizma, fudbala, uključivanje ženske omladine u sport, razvoj sokolstva, izgradnja sportskih objekata, pokretanje sportskih časopisa i listova nesumljivo su u vremenu do prvog svetskog rata doprineli da Beograd brže izmeni svoj lik i obogati sebe vrednostima sportskog življenja.

Razvoj sporta u naznačenom vremenu (1880–1940) na izložbi je iskazan fotografijama, koje najvernije odražavaju vreme, ljude i događaje. Pored fotografija zapažen je priličan broj originalnih dokumenata, rukopisa, povelja, pisama, sportskih plakata, pozivnica, zatim značaka sportskih društava, medalja, plaketa i raznovrsnih sportskih rekvizita. Izložbu je otvorio prof. dr Milan Muškatirović, zaslužni sportista Jugoslavije.

Slična izložba, čiji je cilj, između ostalog, bio da prikaže početke sporta u Beogradu, do sada nije bila priređena. Inicirana i realizovana od strane Muzeja grada Beograda, naišla je na veliku podršku sportskih društava Beograda, Muzeja fizičke kulture, Arhiva Srbije, Narodne biblioteke SR Srbije, Agencije »Crvena zvezda«, Sportske redakcije lista »Politika« i mnogih pojedinaca, naročito sportskih radnika. Da sport i sportsku istoriju prihvata šira javnost najbolje svedoči velik broj posetilaca te izložbe. Sportsko društvo »Partizan« iz Beograda, koje je materijalno pomoglo izložbu, svoje prijatelje, u toku fudbalskih i drugih utakmica, javno je pozivalo na izložbu. Želja im je da i ubuduće vide slične manifestacije kao potrebu edukacije svojih navijača iz domena razvoja sporta i sportske kulture. Katalog: Muzej grada Beograda – Katalog izložbi 35, 1988. ■

Primljeno: 16. 9. 1988.

SUMMARY

Three exhibitions in the Duchess Ljubica Mansion in Belgrade

Nikola Crnobrnja

The Municipal Museum of Belgrade, not having solved the problem of the museum building, organizes exhibitions in the Duchess Ljubica Mansion, an edifice adapted nine years ago. It presents exhibitions from other institutions, as well as exhibitions with material from its own

collections, related to the history of Belgrade. Three such exhibitions were organized this year. In the exhibition on *Konstantin Jovanović* (1849–1923), an architect who designed several buildings in the old core of Belgrade, and who worked in Vienna, Sofia and other cities, there were presented sketches, projects and photographs of his buildings, his drawings and watercolors with urban motif and some documents.

Paja Jovanović (1859–1957), a well known artist whose works are in the possession of Yugoslav and international art collections, painted mostly portraits and compositions with historic subjects and folklor motifs in an academic style. In 1954 the artist donated a collection of his work to the museum, which is presented as a separate unit. 148 drawings from all periods of his work were selected from his donation for this exhibition.

Sports in the cultural history of Belgrade 1880–1940 is an exhibition with 140 exhibits from the Municipal and other museums and private collections, showing the genesis and development of sports in Belgrade, and their role and meaning in the cultural context of the city. It contains photographs, documents, posters, badges, awards, medals and sports equipment. This was a first exhibition on sports and it met with a great public success.